

АР-ДЕКО: ДО ВИТОКІВ СТИЛЮ

Анотація. Стаття розкриває зміст поняття ар-деко та аналізує його витоки в XX столітті. Особлива увага приділяється характеристиці специфічних характеристик ар-деко. Автор розглядає ключову для історії взаємодії двох напрямів подію, а саме Паризьку виставку 1925 року та критику, яка сформувала погляди на мистецтво епохи модернізму.

Ключові слова: дизайн, стиль, ар-деко, постмодернізм.

Abstract. The article reveals the meaning of the concept of «Art Deco» and analyzing its origins in the twentieth century. Particular attention is paid to the characterization of specific characteristics of Art Deco. The author examines a key event in the history of the interaction of the two directions, namely the Paris Exhibition of 1925, and the critique that formed views on the art of the modern era.

Keywords: design, style, Art Deco, postmodern.

Новий стиль утвердився після Міжнародної виставки декоративного мистецтва та промисловості 1925 р. у Парижі (фр. Exposition Internationale des Arts Décoratifs et Industriels Modernes). Виставка була організована асоціацією французьких художників, відомою як «La Societe des Artistes Decorateurs» (суспільство художників-декораторів), на чолі з її засновником Ектором Гімаром (1867–1942) [4]. Цікаво, що сам термін ар-деко спочатку був використаний у принизливому розумінні, і найбільшого успіху досягнув у цьому архітектор-модерніст Ле Корбюзьє. Незважаючи на те, що порівняно з ар-нуво новий стиль передбачав більш сучасні та прямолінійні рішення, для Ле Корбюзьє ар-деко був надто декоративним, що, на думку архітектора, було зайвим. У свою чергу прихильники ар-деко сприймали його як урізану, більш сучасну версію модерну. Лише наприкінці 1960-х рр., коли інтерес до стилю поживавися, термін ар-деко був використаний у позитивному контексті британським мистецтвознавцем та критиком Бевісом Хілліером у книзі «Ар-деко 20-х та 30-х років» (1968). Що стосується ар-деко, то він отримав величезне поширення та соціальну базу практично з перших кроків свого розвитку. Він був покликаний створювати твори на користь своєї аудиторії, відповідати на її запити, підлаштовуватися під її рівень сприйняття. Ар-деко слугував у певному сенсі «енциклопедією» всього мистецтва, через нього звичайна «людина маси» знайшла здатність розрізняти стилі, виявляти те, що сподобалося. Ар-деко, як відомо, був стилем розкоші. І тут він обрав шлях компромісу.

Роботи майстрів, справді, були дорогі, але серійне, масове виробництво уможливлювало їх копіювання та тиражування у вигляді дешевих екземплярів. Крім того, у стилі ар-деко будувалися споруди громадського призначення, кіно-театри, хмарочоси, павільйони міжнародних виставок, а також інтер'єри вокзалів, поїздів та пароплавів. Ар-деко шукав свого глядача та успішно знаходив його. З самого початку стиль прагнув компромісу до згладжування гострих кутів. Зворотною стороною позитивних життєвих змін і модернізації була нездатність сучасної людини швидко набувати навички орієнтуватися в цьому світі, її втраченість. Світ став крихкий і нестійкий, корінні зміни призводили до «одержимості модою, з одного боку, а з іншого вселяли їм (людям) ідеали дещо нервозного консерватизму».

На відміну від авангарду, ар-деко не закликав до боротьби проти чогось, не вимагав відповідності новій епосі, уникав радикалізму [1]. Він у міру сил підлаштовував навколишній світ під людину, «знижував» напруження пристрастей. Наприклад, стилістична система Ар-деко, обробляючи різноманітні культурні пласти, трансформувала «високе» мистецтво в комерційно-споживче, монументально-значне – в іронічне, традиційне – в ультрасучасне [5]. То справді був вихід із протиріччя, заданого самою епохою. Саме тому працюючи, наприклад, з елементами кубізму, ар-деко замінював їх жорсткість і замкнутість чисто формальними знахідками, інтерес до національного мистецтва обертався відкритістю стилю до всіляких взаємодій.

Те саме відбувалося при контактах з фовізмом, пуризмом, сюрреалізмом. Часто, використовуючи як основу будь-який напрям, ар-деко змінював не лише смислове наповнення форми чи мотиву на протилежне, але також і саму художньо-естетичну доктрину. Спочатку стиль виник як естетична відповідь мистецтва на промислову революцію, яка у 1920-ті рр., після закінчення Першої світової війни, стрімко набирала обертів. Стиль був покликаний прикрасити життя людей, змучених війнами та революціями на початку століття. Міжнародна виставка в Парижі не лише представила публіці твори у стилі ар-деко, а й помістила їх поряд із зразками авангардних картин та скульптур у таких стилях, як кубізм, конструктивізм, Баухаус та футуризм. Художники ар-деко прийняли технологічні інновації, сучасні матеріали і механізацію та спробували підкреслити їх у загальній естетиці самого стилю, йдучи в ногу з перспективами сучасного авангардного руху. Скло, дзеркала, метал, натуральна шкіра, мармур, оксамит, слонова кістка, нефрит, ебенове дерево – все це прикмети стилю ар-деко. Згодом все більше представників середнього класу стали віддавати перевагу його елегантності та функціональності.

Рис. 1. Жан Дюпа. «Папуги» (за: [1])

Щоб задовольнити масові запити публіки, дизайнери стали використовувати демократичніші матеріали, як-от хром, скло, пластик, алюміній. Незважаючи на те, що термін «ар-деко» застосовують здебільшого до архітектури та дизайну, у цьому стилі працювало багато відомих художників свого часу: Тамара Лемпіцька, Адольф Жан-Марі Мурон, відомий як А. М. Кассандр, Жан Дюпа, Рафаель Делорм, Жан Габріель Домерг, кераміст Рене Бутхауд, скульптор Пол Маншип. Свій слід у стилі ар-деко залишили Андре Лот, Робер Делоне, Фернан Леже. Соня Делоне захоплено експериментувала з ар-деко, створюючи меблі, текстиль та модні вбрання – так само, як і Рауль Дюфі, який реалізував стиль у килимарстві. Серед ювелірів найбільше виділялися Cartier і Van Cleef & Arpels [2]. Рене Лалік створював не лише чудові прикраси, а й декоративні предмети, вази, малу скульптурну пластику, флакони. Якщо говорити загалом, стилю ар-деко характерні такі особливості, як химерна східча геометрія (зигзаги, ромби, трапеції) при чіткості ліній, а також підкреслене тяжіння до контрастів і яскравих контурів. Це стосується і декору, що надає перевагу різним химерним та еклектичним вкрапленням. Таке собі поєднання класичних мотивів та екзотичних елементів.

Джерела та література

1. Art Deco. *Britannica*: вебсайт. UPL: <https://www.britannica.com/art/Art-Deco>
2. Bayer P. Art Deco Architecture. London: Thames & Hudson Ltd, 1992. 224 p.
3. Ар деко в інтер'єрі. *Homepic*: веб-сайт. UPL: <https://homepic.com.ua/art/923>
4. Ар-деко и стилиевой параллелизм в архитектуре 1930-х. *Academia*: вебсайт. UPL: <https://www.academia.edu/>
5. Искусство эпохи модернизма: стиль ар деко. 1910–1940-е годы. / отв. ред. Т. Г. Малинина. Москва: Пинакотека. 2009. 319 с.

Касьян Валентина

Донецький національний університет імені Василя Стуса

ФІЛОСОФІЯ ВАБІ-САБІ В ДИЗАЙНІ ІНТЕР'ЄРУ

Анотація. У науковій роботі розглядається проблема формування філософії вабі-сабі та використання її основних засад в оформленні інтер'єру. Серед основних засад цієї філософії, які застосовуються в дизайні, простота, природність, розсіяне освітлення.

Ключові слова: вабі-сабі, Японія, інтер'єр, синтоїзм, натуральні матеріали.

Abstract. The scientific work considers the problem of forming the philosophy of wabi-sabi and the use of its basic principles in interior design. Among the main principles of this philosophy, which are used in design, are simplicity, naturalness, diffused lighting.

Keywords: wabi-sabi, Japan, interior, Shinto, natural materials.

У сучасному світі, коли людей мало чим можна здивувати, дизайн інтер'єру повертається до органічних норм, які викликають у замовника почуття захищеності, спокою та допомагають відчувати себе успішним. У контексті підвищення інтересу до етнічних елементів в інтер'єрі популяризувалися філософії, які пропагують ідеї комфортної організації простору з використанням естетичних